

Gæsteredaktørernes forord

Med Michel Foucault i marken: Praksis, styring, modstand og magt

Med dette temanummer inviterer *Dansk Sociologi* læserne til metodologiske refleksioner over, hvordan Foucaults tænkning og begreber kan hjælpe os, når vi gerne vil vide mere om, hvorledes mennesker interagerer i forskellige empiriske kontekster som for eksempel i kommunale institutioner på beskæftigelsesområdet og i det sociale- og sundhedsfremmende arbejde. Med et nedslag på regulering af det moderne subjekt i velfærdsstaten tilbyder temanummeret tre artikler, der kommer med hver deres bud på, hvordan Foucaults idéhistoriske tænkning kan hjælpe os med at udvikle nye analysesnit gennem operationalisering, applicering og oversættelse i empiri-drevne sociologiske undersøgelser, når vi undersøger praksis. Foucault udviklede aldrig en egentlig teori. I stedet udviklede han en række begreber og metoder. Artiklerne repræsenterer forskellige fortolkninger af Foucaults begreber og metoder. Til sammen illustrerer artiklerne en nyere bølge af Foucaultlæsning i en dansk samfundsvidenskabelig kontekst.

Med et omfattende forfatterskab og som den mest citerede tænkner i nyere tid inden for socialvidenskaberne (Nealon 2008) og den mest citerede forsker i dansk humanistisk forskning (Pedersen et al. 2015:221) har Foucault været med til at danne skole inden for en række socialvidenskabelige forskningsområder. Denne popularitet kommer også til udtryk i udgivelsen af en række introducerende værker og lærebøger på dansk, som på en overskuelig måde redegør for og diskuterer Foucaults forfatterskab (Heede 1999, Andersen 1999, Raffnsøe, Gudmand-Høyer & Thaning 2009, Dean & Villadsen 2012, Bang & Dyrberg 2015).

Herhjemme, såvel som internationalt, er Foucault blevet anvendt i mange forskellige sammenhænge og på forskellige måder. En af måderne er at foretage partikulære læsninger for eksempel med fokus på sygdommens (Kristensen & Schmidt 1986), elevens (Drejer 2012), kønnets eller seksualitetens (se f.eks. Rosenbeck 1996, Lützen, Rosenbeck & Lützen 1992, Spanger 2002) og det sociale arbejdes (Villadsen 2004) historie. I dette arbejde handler det om

at afdække hidtil glemte praksisser samt analysere nye forbindelser mellem handlinger og vidensformer (Triantafillou 2005:16). Disse genealogiers inddragelse af fortiden viser, at intet er fundamentalt eller endegyldigt, og det er med til at stille spørgsmål ved nutidens subjektivering. Med genealogiernes fokus på praksisser bedrives en bestemt kritik, hvor der vises en mangfoldighed i, hvordan specifikke områder problematiseres og søges løst. Denne form for kritik peger ikke mod løsningsforslag eller hvad der skal gøres for, at det bliver bedre (Hansen 2016). I stedet for bidrager inddragelsen af tidligere tiders praksisser i problematiseringen af nutidens ditto, og der stilles skarpt på alternative problematiseringer. En anden læsning er af en mere filosofisk karakter, der kredser om Foucaults *samtidsdiagnosticerende blik*; hvorledes det moderne menneske og samfundsinstitutionerne i gensidige forhold former hinanden gennem regulering og disciplinering (Schmidt 1990, Jensen 2009), medens en tredje måde er en interaktionistisk læsning af Foucault, som fokuserer på, hvordan magtudøvelse og subjektivering finder sted i en specifik samtidig praksis (Mik-Meyer 2008, Juelskjær 2007, Järvinen & Fynbo 2011, Dahlager 2005).

Dette temanummer af *Dansk Sociologi* placerer sig i forlængelse af denne tredje tilgang og sætter netop fokus på, hvordan Foucaults begreber og metoder kan operationaliseres og appliceres i et nutidigt dansk sociologisk og empirisk analysearbejde, hvor samtidige praksisser studeres. Særligt vil artiklerne i temanummeret zoome ind på det analysestrategiske arbejde og undersøge de udfordringer, der følger med i transformationsarbejdet af Foucaults begreber som magt, viden og subjektivitet, når der arbejdes med etnografisk materiale frembragt gennem observationer og kvalitative interviews. Når det kan være meningsfyldt at anvende Foucaults begreber på disse former for empirisk materiale, som adskiller sig fra den empiri, han selv arbejdede med, så skyldes det, at Foucaults begrebsapparat er dynamisk og ikke fungerer som en teori, der en gang for alle bestemmer magtens karakter (Raffnsøe et al. 2009:51). I stedet skal det dynamiske i Foucaults begreber gøre det muligt at analysere de specifikke magtrelationer, der gør sig gældende inden for det undersøgte område. Som Valverde (2007:147) har påpeget, er Foucaults begreber ikke stabile, men i konstant udvikling i relation til de empiriske genstandsfelter han undersøger. Denne fleksibilitet gør det muligt at kombinere Foucaults begreber med andre tilgange som aktør-netværksteori (Houborg 2005), Luhmanns systemteori (Andersen 2003), Goffmans dramaturgi (Fahnøe 2013) eller Garfinkels etnometodologi (Levinson 2010). Med udgangspunkt i en forståelse af Foucaults begreber som dynamiske spørger vi til: Hvorledes kan disse begreber sættes i spil i analyser af etnografisk materiale? Hvordan kan Foucaults tænkning hjælpe os med at gentænke den metodologiske udvikling, når vi undersøger samtidige praksisser i relation til intentionelle styringsformer? Her drejer det sig om både tilsigtede og ikke-tilsigtede virkninger, som styringsformerne får. Ved at fokusere på hvorledes praksis

kan studeres, bevæger vi os ud over de politisk-administrative diskurser og retter i stedet blikket mod de konkrete måder, subjektet handler på og konstitueres igennem magtudøvelser, samt hvordan disse magtudøvelser og viden skabes i sociale situationer. Metodologisk set argumenterer vi for, at valget af det empiriske materiale spiller en afgørende rolle for, hvor kampene om styring iagttages fra, og hvordan de analyseres. Ligger undersøgelsens empiriske fokus på systemets ansatte (specifikke professioner som sundhedspersonalet eller lærerkollegiet), bestemte grupper af policy-makers, organisationskulturen eller de politiske interesser med fokus på civilsamfundets rolle i statens regulering af dens medborgere. Fælles for temanummerets artikler af Herup Nielsen & Andersen, Fahnøe og Galløe er, at de alle tre lægger vægt på spændingsfeltet mellem styringsintentioner og modmagtstrategier gennem praksis. Til forskel fra tidligere undersøgelser inden for den interaktionistiske forskning (Mik-Meyer 2008, Juelskjær 2007, Järvinen & Fynbo 2011, Dahlager 2005) bidrager de tre artikler med forståelser af, hvordan magt og modstand konstitueres gensidigt igennem dynamiske processer. Dette giver muligheder for at undersøge, hvordan magt og modstand omformes, undergraves og vendes på hovedet i konkrete praksisser gennem forhandlinger mellem aktørerne.

Udfordringer med praksis som analysegenstand

En af de partikulære læsninger af Foucault er analysen af statens styring, der er kendt som *governmentality*. Kendetegnende for forskningen i *governmentality* er forskningsobjektet om, hvordan styring optræder i et netværk af relationer, hvilket er et opgør med de tilgange, som placerer staten i centrum for styring. Blikket vendes altså bort fra statsapparatet og i stedet synliggøres og italesættes velfærdsstatens styringsområder for derved at vise styringens genstand og dens relationer til bestemte diskurser i samfundet. *Governmentality* dækker over en styringstænkning om, hvordan styring former befolkningen gennem sundhed, uddannelse eller velstand. Der er altså tale om en magtform som skaber, stimulerer, aktiverer og fremelsker bestemte kompetencer i befolkningen (Dean 1999:14), der netop er en central pointe hos Foucaults *governmentality*-forskning. Således reformulerer denne forskning magtbegrebet i forhold til den klassiske marxistiske magtforståelse om dominans og den klassiske politologiske magttænkning, hvor magt enten er en personlig egenskab eller en materiel ressource. Sammenkoblingen af magt og viden gør *governmentality*-magtbegrebet konkret, da det handler om at fremvise de konkrete teknikker, der skaber mennesker med bestemte kompetencer.

I Danmark er *governmentality*-litteraturen i vid udstrækning inspireret af angelsaksisk fortolkning (Rose 1998, Dean 1999, Cruikshank 1999, Rose & Miller 1992, Hindess 1997) af Foucaults forelæsninger ved Collège de France i 1978/79. Den danske litteratur dækker et bredt spektrum af forskningsom-

råder heriblandt sundhed og socialreformer (Larsen 2012), uddannelse (Hermann 2007, Krejsler 2007, Knudsen 2008, Drejer 2015), konstruktion af borgeren som styringsgenstand (Andersen 2003, Borch 2005, Villadsen 2004, Triantafillou 2012, Frandsen & Triantafillou 2011), samt styring af de professionelle (Larsen 2013, Rasmussen 2012). Fælles for litteraturen er, at den kredser om, hvordan der styres, hvilke intentioner der ligger i styringsformerne, og hvilke effekter styringen får. Til sådanne analyser har Foucaults analytiske greb *conduct-of-conduct* (styring af styring) samt begreberne *refleksiv styring* og *selvledelse* (Dean 1999) været anvendt flittigt i analyser af logikker. Med afsæt i både politikområder og institutioner undersøger litteraturen dels, hvilke teknikker, mekanismer og subjektiveringsstrategier systemet anvender i reguleringen af dets medborgere. Dels hvilken slags borgere og institutioner som skabes i selvsamme proces.

I temanummerets første artikel: "Når styringens ambitioner udfordres af praksis" gentænker *Mathias Herup Nielsen* og *Niklas Andreas Andersen* governmentality-begrebet. De åbner op for spørgsmålet om forholdet mellem praksis og diskurs og stiller særlig spørgsmålstejn ved den governmentality-forskning, hvor magtudøvelsen fremstår uimodsagt. Med et empirisk fokus på styringens møde med subjekter og objekter spørger Herup Nielsen og Andersen til, hvordan magtens intentioner undergraves, forhandles og omformes. Gennem en praksisoptik analyserer de, hvordan et lokalt beskæftigelsesråds intention med dets styring og overvågning af professionelle i et kommunalt jobcenter resulterer i det omvendte; at i "praksis" er det det kommunale jobcenter, der styrer det lokale beskæftigelsesråd. Metodologisk set demonstrerer forfatterne således, hvordan der etableres og udøves modmagt fra magtens objekt.

I temanummerets anden artikel: "Bekendelsesformer i gruppeterapi for alkoholmisbrugere. En interaktionistisk analyse af en magtteknik" er det *Kristian Fahnøes* ærinde at vise, hvordan magtteknikker og modstand konstitueres gensidigt i interaktionen mellem subjekterne. Dette perspektiv rummer et forsøg på at overskride adskillelsen af diskurs og praksis. Forholdet mellem diskurs og praksis er et centralt element i Foucault arbejde og i diskussionerne heraf. Om Foucaults analyser fokuserer på det diskursive eller praksis afhænger af, hvilken genstand han undersøger. Trukket op i et længere historisk perspektiv så rettes det kritiske blik mod de historiske præmisser for vores væren; hvordan er vi blevet til dem, vi er? Men hvad er praksis egentligt? Det giver Foucault selv et bud på. Han beskriver praksis som de steder i empirien, hvor det sagte, det gjorde, regler og rutiner indføres og begrundes (Foucault 1991:75). Netop forholdet mellem diskurs og praksis er en central diskussion, som flere Foucault-inspirerede forskere har taget op. For eksempel betragter flere studier diskurs og praksis som noget, der konstituerer hinanden (Simonsen 1995, Raffnsøe et al. 2009). En måde at overskride diskurs og praksis er gennem en kombination af Erving Goffmans (1967, 1992) dramatur-

giske begrebsramme og Michel Foucaults (1982) magtanalytik. Med grebene "rolle" og "rolleopførelse" analyserer Fahnøe, hvordan samtaleterapi på en døgninstitution for alkoholikere fungerer som en magtteknik, der udøves og formes i ansigt-til-ansigt interaktion mellem behandler og klient. Artiklen viser, hvordan behandles og klienters modstand, der antager forskellige former, er en aktiv medskaber af teknikernes specifikke udfoldelser og dermed er afgørende for magtudøvelsens former og effekter i socialt arbejde. I den undersøgte praksis læses terapien som tre forskellige bekendelsesformer, der i en foucauldiansk optik fungerer som magtteknikker. For det første er der en form, hvor klienten igennem dialog udøver introspektiv selvrefleksion, der virker som en selvbehandling af tanker og følelser. For det andet en form hvor klienten undviger terapiens introspektive element og i stedet fokuserer på ydre forhold i form af praktiske forhold og gøremål, der kan hjælpe til at fastholde en ædru tilværelse. For det tredje en form hvor klienten vægter egne indsigter og undlader at bruge socialarbejdernes anvisninger. Det er gennem bekendelsesformerne, at de forskellige klientsubjekter konstitueres.

I Lotte Galløes etnografisk inspirerede artikel "Legens alvor. Styring i rollespillets læringspraksis" udfordres og udstrækkes praksisbegrebet. Ligesom Fahnøe anlægger Galløe et interaktionistisk blik, men tager udelukkende udgangspunkt i Foucaults magtbegreb fra teksten "The Subject and Power" fra 1982. Her forstår Galløe styring som den handlende praksis og styring bliver derved konkret; noget der kan iagttages gennem etnografiske observationer. Empirisk set undersøger Galløe styring og magt under et landsdækkende træningsprogram for forældre med børn, som har "udadrettet problemadfærd". Galløe analyserer spændingsfeltet mellem programmets tilskyndelser til bestemt forældreadfærd og forældrenes modstand. Hun demonstrerer, hvordan logikken i læringsprogrammet gør det muligt at integrere modstanden på forskellig vis. Her analyseres rollespil som en styringspraksis, der operationaliserer magten, hvor legens frie univers kombineres med den enkeltes ansvar for, hvad der sker i legen. Det særlige ved rollespil som styringspraksis er, at den optræder gennem den lærendes krop og ikke uden for. Rollespil er en styringspraksis, som bevæger sig på tværs af den fiktive verden og den virkelige verden. Artiklen bidrager med begrebet "respons", som henviser til forskellige handleformer, der udøves som svar på styringens praktisering. I Galløes artikel er det de lærendes adfærd, som skal ændres gennem leg, og den udsættes for et kritisk etnografisk blik, hvilket viser smidigheden i den Foucault-inspirerede analyse måde.

Temanummeret slutter af med en anmeldelse af Stephen J. Balls (2013) monografi *Foucault, Power, and Education*, der undersøger uddannelsespolitikernes genealogi. Ball sætter fokus på, hvordan neoliberale styringsteknologier dominerer uddannelsespolitikker og skolevæsenet i dag. Ligesom temanummerets artikler undersøger Ball også forholdet mellem styringens intentioner i form af styringsteknologier på den ene side og subjektets modstandsprak-

sisser på den anden side. Således bliver Foucaults idéer om modstand og frihedens etik taget op i Balls monografi, med fokus på hvordan mennesket kan løsrive sig fra neoliberalismens, konkurrenceideologiens og velfærdsstatens altomfattende magtmekanismer.

Med disse tre artikler og en anmeldelse, der trækker på forskellige læsninger af Foucault, ønsker vi jer god læselyst og håber, at dette temanummer kan være med til at bringe de metodologiske refleksioner over forholdet mellem praksis, styring, modstand og magt videre.

Marlene Spanger, Claus Drejer og Kristian Fahnøe, gæstereaktører

I tillæg til dette nummers tre videnskabelige artikler og boganmeldelsen beskrevet ovenfor, alle eksplicit relateret til Foucaults arbejde og tilgang, rummer denne udgave af *Dansk Sociologi* også en kommentar fra Dorte Jagetic Andersen og Ingo Winkler, begge fra Syddansk Universitet. Om end denne ikke er tænkt som del af temanummeret, viderefører den arven fra Foucault ved at stille kritiske spørgsmål ved de senere års uddannelsespolitik og de "subjektiveringsmekanismer", som denne kan siges at implicere. Ved at publicere en kommentar som denne her i tidsskriftet inviterer vi hermed også læsere af *Dansk Sociologi* til at reflektere og reagere på denne og give jeres besyv med, enten online på Dansk Sociologiforenings hjemmeside, eller ved at indsende en replik til redaktionen.

*På vegne af redaktionen for Dansk Sociologi,
Signe Ravn*

Litteratur

- Andersen, Niels Åkerstrøm 1999: *Diskursive analysestrategier*. København: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Andersen, Niels Åkerstrøm 2003: *Borgerens kontraktliggørelse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bang, Henrik & Dyrberg, Torben Bech 2011: *Michel Foucault*. København: Djøf/Jurist- og Økonomforbundet.
- Borch, Christian 2005: *Kriminalitet og magt: kriminalitetsopfattelser i det 20. århundrede*. København: Politisk revy.
- Burchell, Gordon 1996: *Liberal Government and techniques of the self*, i Barry T. Osbourne & Nikolas Rose (red.): *Foucault and Political Reason*. London: UCL Press, s. 19-36.
- Christensen, Gerd 2008: *Individ og disciplinering: det pædagogiske subjekts historie*. København: Forlaget Samfundslitteratur.
- Cruikshank, Barbara 1999: *The Will to Empower. Democratic Citizens and Other Subjects*. Ithaca: Cornell University Press.
- Dahlager, Lisa 2005: *I samtalens rum: en magtanalyse med afsæt i den livstilsrelaterede forebyggelsessamtale*. København: Institut for Folkesundhedsvidenskab, Københavns Universitet.
- Dean, Mitchell 1999: *Governmentality: magt og styring i det moderne samfund*. Frederiksberg. Forlaget Sociologi.
- Dean, Mitchell & Villadsen, Kaspar 2012: *Statsfobi og civilsamfund: Om Foucault og hans arvingers blik på staten*. Frederiksberg: Nyt fra Samfundsvidenskaberne.
- Drejer, Claus 2012: *Elev og magt. En analyse af subjektiveringsstrategien af eleven, 1822-2010*. Ph.d.-afhandling. Roskilde: Roskilde Universitet.
- Drejer, Claus 2015: "Hvordan skolelæreren blev en risiko i den globale konkurrence. En analyse af statens styring af skoler, lærere og elever i et governmentaltitetsperspektiv", i Helle Bjerg og Nana Vaaben: *At lede efter læring*. København: Samfundslitteratur, 357-372.
- Fahnøe, Kristian 2013: *Tørstige sjæle: Et studie i governmentality som interaktion på en døgnbehandlingsinstitution for alkoholmisbrugere*. Ph.d.-afhandling. Roskilde: Roskilde Universitet.
- Foucault, Michel 1991: "Questions of method", i Graham Burchell, et al. (red.): *The Foucault effect. Studies in Governmentality*. London: Harvester Wheatsheaf, 73-86.
- Foucault, Michel [1971] 2001: *Talens forfatning*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Foucault, Michel 1982: "The Subject and Power", i Dreyfus, Hubert. L. & Paul Rabinow (red.): *Michel Foucault. Beyond Structuralism and Hermeneutics*. Brighton: The Harvester Press.
- Frandsen, Martin & Triantafillou, Peter 2011: "Biopower at the molar level: Liberal government and the invigoration of Danish society". *Social Theory & Health*, 9:203-223.
- Hansen, Magnus Paulsen 2016: "Non-normative critique". *European Journal of Social Theory*, 19(1):127-145.
- Heede, Dag 1992: *Det tomme menneske: Introduktion til Foucault*. København: Museum Tusulanum.
- Hindess, Barry 1997: "Politics and governmentality". *Economy and Society*, 26, 2:257-272.

- Hermann, Stefan 2007: *Magt og oplysning. Folkeskolen 1950-2006*. København: Unge Pædagoger.
- Houborg, Esben 2005: *Stofmisbrug, metadon, subjektivering, Historiske og aktuelle fremstillinger af stofmisbrug*. Ph.d.-afhandling. Sociologisk Institut, Københavns Universitet.
- Jensen, Anders Fogh 2009: *Projektsamfundet*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Juelskjær, Malou 2007: "Rummenes modstand: Subjektivering set i et spatielt perspektiv", i Kofoed, Jette og Dorthe Staunæs (red.): *Magtballader. 14 fortællinger om magt, modstand og menneskers tilblivelse*. København: Danmarks Pædagogiske Universitetsforlag.
- Järvinen, Margaretha & Fynbo, Lars 2011: "Self-governance, control and loss of control amongst drink-drivers". *International Journal of Drug Policy*, 22(6):437-444.
- Krejsler, John 2007: "Elevplanen mellem refleksion og kontrol", i Lejf Moos (red.): *Nye teknologier i folkeskolen*. Frederikshavn: Dafolo.
- Kristensen, Jens Erik & Schmidt, Lars-Henrik 1986: *Lys, luft og renlighed – den moderne socialhygiejnes fødsel*. København: Akademisk Forlag.
- Knudsen, Hanne 2008: *Har vi en aftale? Magt og ansvar i mødet mellem folkeskole og familie*. Frederiksberg: Nyt fra samfundsvidenskaberne.
- Larsen, Lars Thorup 2005: *The Truth Will Set You Free – A Genealogy of Public Health Policy in Denmark and the United States 1975-2005*. Ph.d.-afhandling. Aarhus: Department of Political Science, Aarhus Universitet.
- Larsen, Lars Thorup 2012: "Guvernamentalitet og profession: sundheds- og socialreformer i et guvernementalitetsperspektiv", i Martin Blok Johansen og Søren Gytz Olesen (red.): *Professionernes sociologi og vidensgrundlag*. Århus: Systime, 143-160.
- Larsen, Lars Thorup 2013: "Guvernementalisering af velfærdsprofessionerne". *Dansk Sociologi*, 24, 3:37-61.
- Levinson, Jack 2010: *Making life work. Freedom and disability in a community group home*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Lützen, Karin 1998: "Social konstruktion af homoseksualitet", i Bertilsson, Margareta & Margaretha Järvinen (red.): *Social konstruktivisme: bidrag til en kritisk diskussion*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lützen, Karin; Rosenbeck, Bente & Mørch, Søren (red.) 1992: *Den moderne tid: 1870-1945, Det europæiske hus*, Vol. 5. København: Gyldendal.
- Mik-Meyer, Nanna 2008: "Managing fat bodies: Identity regulation between public and private domains". *Outlines: Critical Social Studies*, 2:20-35.
- Nealon, Jeffrey 2008: *Foucault beyond Foucault: Power and its intensifications since 1984*. Stanford: Stanford University Press.
- Pedersen, David Budtz; Frederik Stjernfelt & Simo Køppe (red.) 2015: *Kampen om disciplinerne: Viden og videnskabelighed i humanistisk forskning*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Raffnsøe, Sverre 2002: *Sameksistens uden common sense. En elliptisk arabesk. Bind I-III*. København: Akademisk forlag.
- Raffnsøe, Sverre; Gudmand-Høyer, Marius & Thaning, Morten S. 2009: *Michel Foucault*. Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Rasmussen, Lise Dam 2012: *(H)vide verden: om relationer mellem professionsidentiteter og kvalitetssikring*. Ph.d.-afhandling. Roskilde: Roskilde Universitet.

- Rose, Nicolas 1998: *Inventing our Selves. Psychology, Power, and Personhood*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rose, Nicolas & Miller, Peter 1992: "Political Power beyond the State: Problematics of Government". *The British Journal of Sociology*, 42, 2:173-205.
- Rosenbeck, Bente 1996: *Kroppens politik. Om køn, kultur og videnskab*. København: Museum Tusulanum.
- Rosenbeck, Bente & Lützen, Karin 1992: "Den moderne tid: 1870-1945", i Søren Mørch (red.): *Det europæiske hus*, Vol. 5. København: Gyldendal.
- Schmidt, Lars-Henrik 1990: *Det sociale selv*. Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Simonsen, Gerd Dorthe 1996: "Som et stykke vådt sæbe mellem fedtede fingre: Køn og poststrukturalistiske strategier". *Kvinder, Køn og Forskning*, 1996/2:29-50.
- Spanger, Marlene 2002: Det tilfældige og uforpligtende møde: overvågning og regulering af løsagtige kvinder fra 1920 til 1960. *Jyske Historiker*, 98:167-186.
- Triantafillou, Peter 2005: *Metodologiske problemstillinger i Michel Foucaults genealogiske magt- og frihedsanalytik: Ti bud*. Arbejdsrapport nr. 5/05. Roskilde Universitetscenter.
- Triantafillou, Peter 2012: *New Forms of Governing: A Foucauldian Inspired Analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Valverde, Mariana 2007: "Genealogies of European states: Foucauldian reflections". *Economy and Society*, 36, 1:159-178.
- Villadsen, Kaspar 1999: "Forord til den danske udgave", i Mitchell Dean: *Governmnetality – magt og styring i det moderne samfund*. Frederiksberg: Forlaget Sociologi.
- Villadsen, Kaspar 2004: *Det sociale arbejdes genealogi. Om kampen for at gøre fattige og udstødte til frie mennesker*. København: Hans Reitzels Forlag.